

BJELOVARSKI MUZEJ

Među muzejima sjeverne Hrvatske bjelovarski muzej ima tu naročitost, da je jedan od najbogatijih keltskim materijalom. U bjelovarskoj okolici (Letičani, Ribnjička, Samarica, Veliko Trojstvo), našlo se keltskog metala i preko stotinu komada novca (bronca i srebra). Nažalost u muzej su dospjeli vrlo rijetki komadi. Ostali su se rasuli među zagrebačke kolekcionere. Na onima, koji se mogu u muzeju danas vidjeti raspoznaje se karakteristični profil keltske glave i na poledini konjanik.

Prehistorijska keramika je u ovom muzeja porijeklom iz Bilogore. Rimski i ranosrednjovjekovni reljefi (zec, paun i slon) nađeni su u okolici Daruvara.

Staroslavenskoj kulturi glavno nalazište su Letičani. Naš Srednji vijek zastupan je stupovima i kamenim odlomcima iz Sv. Marije u Strezi (XIII. stoljeće) i kasnijim metalom (strelice i koplja) iz gradine Svibovec kraj Darde, zatim iz Šandrovca (potkove i ostruge), Gudovca (sjekire) i Zvijeraca.

Posebna zanimljivost su dokumenti starog čazmanskog arhiva.

Turski materijal (XVII. stoljeće) je predstavljen topovima, kurburama i mačevima nađenim u Bačkovici.

Osamnaesto stoljeće je najbrojnije prikazano. Tu je Bjelovar centar vojnog zapovjedništva – vidi se njegov grb: krajišnik na vratima čardaka, tri posječena hrasta, gore i dolje kruna. Tu se vide portreti graničarskih oficira, povelje Marije Terezije, planovi grada, dijelovi apoteke i t. d. Vrlo lijep cehovski materijal.

U zadnjim dvoranama izložen je materijal iz ilirskog preporoda. Preradovićeve vitrina.

Od god. 1921.–1925. u Velikom Trojstvu je živio Maršal Tito, te muzej posjeduje niz predmeta vezanih o njegov boravak u ovom kraju.

Etnografski dio je zastupan narodnom nošnjom s bijelom i crnom dominantnom u odjeći. Naročito su lijepe crvene poculice.

U bjelovarskom muzeju od slikarskog materijala nažalost jedina zanimljivost je slika Ise Kršnjavog »Zima«.

Matko Peić

MUZEALNA DJELATNOST U SENJU

Senjsko muzejsko društvo osnovano je 1951. godine te ima do 200 redovitih članova, a raspolaže sa arhitektonski lijepom ali još dijelom nedovršenom zgradom, u kojoj će se odlično moći smjestiti i urediti muzej. Taj muzej će obuhvatiti historiju Senja od naj-

starijih vremena osnutka naseobine u zaljevu senjskom pa do današnjih dana, uključujući i najaktuelnije probleme, koje treba riješiti u socijalističkom duhu suvremenog Senja.¹

Društvo imade za sada svoj glavni zadatak, da zgradu ex-Vukasović, koja sama za sebe predstavlja vrijedan kult. hist. spomenik iz XV. stoljeća, spasi, obnovi i uredi za svoj muzej.² U tom nastojanju društvo je do sada imalo glavnu potporu od Konzervatorskog zavoda iz Rijeke i Jugoslav. akademije znanosti i umjetnosti. Tom pomoću je od arh. Milana Grakalića izrađen i cijeli uspjeti projekt obnove i projekt susjedne male stambene trokatnice, koja iz statičkih razloga, jer je naslonjena na muzejsku, treba da bude obnovljena. Taj projekt susjedne trokatnice sa tri konforna dvosobna stana, društvo je besplatno predalo gradskoj općini s time, da se na tome mjestu što prije podigne i uredi rečena zgrada. Na muzejskoj zgradi trokatnici uspjelo je do sada očistiti cijeli unutrašnji i vanjski prostor oko zgrade, učvrstiti temeljno zide kroz katove željeznim vezovima i armirano-betonskim serklažom krovišta, potpuno obnoviti cijelu drvenu krovnu konstrukciju i cijeli krovni pokrov i obnoviti sve dimnjake i fumare u prvobitno originalno stanje. Nadalje je izrađen kameni materijal za obnovu svih vratnih i prozorskih kamenih pragova, klupčica, monofora, te čeka da bude prema projektu uzidan na određeno mjesto. Na dosadašnjim uspješno izvršenim radovima obnove utrošeno je ukupno 1.5 miliona din. ne računajući vrijednost dobivenu u materijalu. Ovo su, kako se vidi, za razdoblje od 5 godina, bile i suviše skromne dotacije. Potrebno bi bilo da se sada odmah pristupi značajnijem zahvatu oko obnove pročelnog i dvorišnog stepeništa kao i unutrašnjeg stepeništa kroz katove, kako bi se na taj način zgrada mogla staviti pod ključ i time je osigurati od krađe i požara, našto je društvo sve mjerodavne već nekoliko puta pismeno upozorilo. Ujedno bi se tada moglo odmah urediti nekoliko prostorija i lapidarija za čuvanje već sakupljenih muzealnih nalaza i eksponata, čime bi funkcija izložbenog dijela muzeja i za publiku stvarno već mogla započeti. Muzejsko se društvo neumorno obraća mnogobrojnim molbama i izvještajima za dotaciju, koja bi olakšala nastojanja muzejskog društva, da se rečenom značajnijem zahvatu obnove što prije pristupi. Premda u posljednje dvije godine društvo nije kod nadležnih naišlo na potreban odaziv, zbog čega je obnova zgrade u nedostatku sredstava došla u nepotreban zastoј, ipak to nije društvo pokolebalo te ono svojim stalnim nastojanjem i dalje neumorno radi i vjeruje, da će konačno ipak naići na potrebnu uvidavnost i pomoć.

Rasporedom zgrade dobivaju se prizemno dvije prostrane prostorije za lapidarij i zasebno stan za pazitelja kuće i muzeja, u

svakom katu po 2 manje i 1 velika prostorija, hal i na III. katu jednosobni stan za kustosa. Raspored je inače idealan za smještaj muzeja s lapidarijem, knjižnicom i zasebnom prikladnom prostorijom za društveni rad, predavanja, priredbe i sjednice.

Time što postoji apsolutna kulturna potreba Senja za takvim muzejom, što postoji do 200 organiziranih redovitih članova S. M. D., što postoji u više raznih grana živa i intenzivno aktivna muzealna djelatnost, koja se već do sada pozitivnom pokazala, te se sa lijepim rezultatima svojeg rada sve to više ističe, time što postoje glavni elementi i osiguran potreban izložbeni materijal, i konačno, što postoji adekvatna zgrada od stručne komisije izabrana i određena kao najprikladnija u Senju za svrhe muzeja, a koja i sama predstavlja vrijedan kulturno historijski spomenik, – može se kazati, da muzej u Senju de facto već postoji.

D. Uuk Krajač, predsjednik S. M. D.

BILJEŠKE

¹ Izložbena materija muzeja senjskog sačinjavala bi:

Historijski dio Senja od osnutka naseobine pa rimsko doba do danas sa historijskim prikazom Uskoka i borba protiv Turaka i Mlečana sa arhivskom zbirkom dokumenata. Oba svjetska rata s naročitim prikazom NOB-e, u drugom ratu, sa stručnim obrazloženjem pokreta i uspjeha pojedinih ofenziva, arheološki dio sa numizmatičkom zbirkom, pomorski dio sa prikazom senjskog brodarstva, brodogradnje i ribarstva. Postepena izgradnja senjske luke i problema glavnih saobraćajnica kako se taj problem postavljao kroz stoljeća i kako on danas pred nama stoji. Komunalni dio s prikazom razvika grada i ratnih i ostalih razaranja kroz stoljeća, u komparaciji sa sadanjim stanjem i današnjim porastom populacije, sa prikazom poslijeratne izgradnje i djelomične industrijalizacije, socijalni, društveni i prosvjetno-kulturni život sa popularnim izlaganjima elemenata regulacione osnove (pojedine varijante planova, maketa, popravka i dovršenja luke, pošumljivanje goleti senjske okolice, regeneracija i asanacija senjskih voćnjaka i vinograda te vegetacijskih prostora uopće, i t. d.). Konačno zasebni dio prikazao bi veoma plodan književni rad naših književnika Senjana sa knjižnicom, u kojoj bi se čuvala sva djela pomenutih književnika sa opisom njihova života i rada.

Prema tome, senjski muzej ne bi bio samo historijski prikaz prošlosti Senja, već i aktuelan prikaz njegova današnjeg razvika sa perspektivnim prikazom za dalji njegov razvoj u geografski prirodnom sklopu riječko-senjskog (Kvarnerskog) lučkog područja kao jedne cjeline.

² Zasebna stručna komisija Jugoslav. Akademije znanosti i umjetnosti i Konzervatorskog zavoda Rijeka iz 1949. god., nakon pomnog pregleda pojedinih objekata, koji dolaze u obzir za muzej u Senju, uključivši tu i tvrđavu »Nehaj«, – izabrala je baš zgradu ex-Vukasović kao najprikladniju za smještaj i funkciju muzeja kao jedne muzealne institucije, koja bi permanentno radila. To tim više, što je ujedno konstatirano, da ta zgrada sama za sebe predstavlja vrijedan kulturno-historijski spomenik XV. stoljeća u najstarijem historijskom centru Senja.